

Diogenés z Apollónie

Testimonia DK 64 A

Pracovní překlad

(s použitím překladů Karla Svobody a Antonína Koláře)

A 1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 57

Diogenés z Apollónie, syn Apollothemidův, byl velmi slavný muž a přírodní filosof.

Antisthenés říká, že prý poslouchal Anaximena. Byl však současníkem Anaxagory, který – jak tvrdí Démétrios Falérský v *Obraně Sókrata* – by byl málem přišel v Athénách o život pro velkou neoblíbenost.

Učení Diogenovo bylo toto: Prvkem je vzduch, světy jsou bezmezné i prázdno je bezmezné. Vzduch dává vznik světům zhušťováním a zředováním; nic nevzniká z ničeho, ani nezaniká v nic. Země je kulatá a tkví ve středu; svou podobu obdržela otáčením od tepla a ztuhnutím vlivem chladna.

Začátek jeho spisu je takovýto (B 1):

„Když se začíná jakákoliv řeč, je podle mého mínění zapotřebí podávat nesporné východisko a prostý a důstojný výklad.“

A 2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VI, 81

Bylo pět Diogenů: První z Apollónie, přírodní filosof; začátek jeho spisu je takovýto (část B 1):

„Když se začíná jakákoliv řeč, je podle mého mínění zapotřebí podávat nesporné východisko.“

Druhý byl ze Sikyónu, který napsal spis o Peloponnésu; třetí tento náš [Diogenés ze Sinópy]; čtvrtý stoik původem ze Seleukeie, zvaný též Babylónský pro sousedství [obou měst?]; pátý z Tarsu, jenž napsal o básnických otázkách, které se pokouší řešit.

A 3 /1 = Stefanos, Ethnika (epitomé) s.v. Apollónia, p. 106, 13

Dávná Eleutherna na Krétě, otčina Linova, z této pochází přírodní filosof Diogenés.

A 3 /2 = Ailiános, Varia historia 31, 1-6

verze 12. 11. 2013

A 4 = Simplikios, In Physica 151, 20

A 5 = Simplikios, In Physica 25, 1 (Dox. 477 = Theofrastos, Physicorum opiniones, fr. 2)

A 6 = Pseudo-Plútarchos, Strómateis 12 (Dox. 583)

Diogenés (...) pokládá vzduch za prvek a učí, že se všechno pohybuje a že je nesčíslně světů. Vznik světa si pak představuje takto: když se vesmír hýbal a někde řídnul, jinde houstnul, tak tam, kde nastala hustota, vytvořila hmotu, ostatní vzniklo stejným způsobem a nejlehčí části zaujavně hořejšek vytvořily Slunce.

A 7 /1 = Áetios I, 3, 26 (Dox. 289)

Diogenés z Apollónie [pokládal za počátek] bezmezný vzduch.

A 7 /2 = Aristotelés, De generatione et corruptione I, 6; 322b12

I ti, kteří mluví o jednom prvku, musí připouštět působení. Proto Diogenés říká správně, že pokud by všechno nebylo z jednoho, nebylo by vzájemného působení a jeho přijímání, například když teplé chladne a znovu se zahřívá. Neboť teplota a chladno se nemění v sebe navzájem, nýbrž zjevně se mění ta věc, která je podkladem [těchto vlastností].

A 8 /1 = Filodémos, De pietate, c. 6b (Dox. 536)

Diogenés chválí Homéra, že nevykládal o božstvu myticky, nýbrž pravdivě, neboť, jak říká, pokládal vzduch za Dia, ježto prý Zeus vše ví.

A 8 /2 = Cicero, De deorum natura I, 12, 29

A co vzduch, který pokládá za boha Diogenés z Apollónie...?

A 8 /3 = Áetios I, 7, 17 (Dox. 302)

Diogenés, Kleanthés a Oinopidés duši kosmu [pokládali za boha].

A 8 /4 = Augustinus, De civitate dei VIII, 2 (Dox. 174)

Diogenés, také další posluchač Anaximenův, sice říkal, že vzduch je látkou věcí, ze které všechno vzniklo, ale že je účasten božského rozumu, bez něhož z něj nemůže nic vzniknout.

A 9 = Aristotelés, Meteorologica II, 2; 355a21

verze 12. 11. 2013

A 10 /1 = Áetios II, 1, 3 (Dox. 327)

Diogenés (...), že bezmezné světy [vznikají a zanikají] v bezmeznou podle veškerého oběhu.

A 10 /2 = Áetios II, 1, 6 (Dox. 328)

Diogenés a Melissos [pokládali] veškerenstvo za bezmezné, svět za vymezený.

A 10 /3 = Áetios II, 4, 6 (Dox. 331)

Anaximandros (...) Diogenés a Leukippos [pokládají] svět za pomíjivý.

A 11 = Áetios II, 8, 1 (Dox. 337)

... sklon kosmu.

A 12 = Áetios II, 13, 5-6 (Dox. 341)

A 13 /1 = Áetios II, 20, 10 (Dox. 349)

A 13 /2 = Áetios II, 23, 4 (Dox. 353)

A 14 = Áetios II, 25, 10 (Dox. 356)

A 15 = Áetios III, 2, 8 (Dox. 367)

A 16 /1 = Áetios III, 3, 8 (Dox. 368)

A 16 /2 = Seneca, Naturales quaestiones II, 20, 1

Diogenés z Apollónie praví, že některé hromy vznikají z ohně a jiné ze vzduchu; oheň způsobuje ty, které sám předchází a ohlašuje, vzduch pak ty, které hřmí bez záblesku.

A 16a = Scholia in Basil. Marc. 58

Podle Diogena z Apollónie je Země nesena vzduchem.

A 17 = Alexandros, In Meteorolog. II, 1; 67, 1 Hayduck

A 18 /1 = Scholia Apoll. Rhod. IV, 269 (Dox. 228)

A 18 /2 = Seneca, Naturales quaestiones IV, a 2, 28-30

A 19 = Theofrastos, De sensu et sensibilibus 39-45 (Dox. 510)

Diogenés [z Apollónie] přičítá vzduchu jak život a myšlení [rozumnost], tak i vnímání. (...) Čichání přičítá vzduchu kolem mozku, neboť je shluklý a souhlasný s vůní. (...) Slyšení vzniká, když je vzduch v uších pohnut z vnějšku a přenesení tento pohyb do mozku. Vidění vzniká, obrázejí-li se věci v zornici; tu ona tím, že se mísí se vzduchem uvnitř, působí vjem.

verze 12. 11. 2013

Důkazem toho je, že se při zánětu žil zornice nemísí se vzduchem uvnitř a tak nenastává vidění, ač obraz jest. Chut' vzniká jazykem pro řídkost a jemnost jeho povrchu. (...) Že vzduch uvnitř oka vnímá, jsa malou částkou boha, toho důkazem je, že často, obracíme-li mysl k jiným věcem, nic nevidíme, ani neslyšíme. (...) Myslíme pak (...) čistým a suchým vzduchem, neboť vlhkost brání myslet. Proto ve spánku, opilosti a při přesycení myslíme méně. A že vlhkost odnímá mysl, toho je důkazem, že jsou druzí živočichové horší v myšlení, neboť vdechují vzduch přicházející ze země a požívají vlhčí potravu. (...) Totéž je i příčinou nerozumnosti dětí, neboť mají v sobě mnoho vlhkosti, takže vzduch nemůže procházet celým tělem.

A 20 /1 = Aristotelés, De anima I, 2; 405a21

Avšak Diogenés, jako i někteří jiní, [pokládal duši] za vzduch, protože se domníval, že vzduch je ze všeho nejjemnější a je principem. Proto prý duše poznává a také pohybuje. Poznává, protože je první [princip], ze kterého pochází vše ostatní. A pohybuje, protože je nejjemnější.

A 20 /2 = Áetios IV, 7, 1 (Dox. 392 not.)

Pýthagorás, Anaxagorás a Diogenés (...) prohlásili duši za nepodléhající zkáze.

A 20 /3 = Áetios IV, 5, 7 (Dox. 391)

Diogenés [tvrdil, že sídlo duše je] v tepenné (*artériaké*) dutině srdce, která je vzdušná (*pneumatiké*).

A 21 = Áetios IV, 16, 3 (Dox. 406)

Diogenés tvrdil, že [slyšení se děje] tím, že vzduch v hlavě je zvukem dotčen a pohybován.

A 22 = Áetios IV, 18, 2 (Doc. 407)

A 23 = Áetios IV, 9, 8 (Dox. 397)

A 24 = Kléméns Alexandrijský, Paedagogus I, 6, 48

Nějaké sperma živočicha je také pěnou (*afron*) krve, svou podstatou zůstává dole. Když se při objetí vrozeným teplem samce znepokojilo, roznítí se, vypění a rozsetím zaujímá místo v cévách. Vždyť proto Diogenés z Apollónie chce, aby se to nazývalo *afrodísia*.

verze 12. 11. 2013

A 25 = Aristofanés, Epit. hist. anim. I, 78 (Suppl. Arist. I, 1; p. 23, 13)

Diogenés z Apollónie vypravoval, že proniknul k cévním spojením, kterými jsou v dělohách živeny plody.

A 26 = Censorinus 9, 2

Podle Diogena z Apollónie se tělo chlapců utváří v děloze během čtyř měsíců, kdežto tělo dívek pět měsíců.

A 27 /1 = Censorinus 5, 4 (Dox. 190)

Filosofové se rozcházejí také v mínění, zda se plod počíná pouze z mužského semene, jak se domnívá Hippón, Diogenés a stoici, anebo zda i z matčina semene, jak se domníval Anaxagorás, Alkmaión, Parmenidés, Empedoklés a Epikúros.

A 27 /2 = Censorinus 6, 1

Diogenés z Apollónie se domníval, že z vlhkosti nejprve vzniká maso, a teprve z pak vznikají kosti, nervy a ostatní části.

A 28 = Áetios V, 15, 4 (Dox. 426)

A 29 = Áetios V, 24, 3 (Dox. 436)

A 29a = Galénos (Pseudo-Galénos), De humor. XIX, 495

A 30 = Áetios V, 20, 5 (Dox. 432)

A 31 /1 = Aristotelés, De respiratione 2; 471a3 (viz Anaxagorás A 115)

Diogenés však říká, že [ryby], když vypustí žábrami vodu, vtahují do sebe díky prázdnu v ústech vzduch z okolní vody, ve vodě je prý obsažen vzduch. Takové věci jsou však nemožné.

A 31 /2 = Aristotelés, De respiratione 2; 471b12

Z jaké příčiny ryby na vzduchu umírají a proč sebou tak házejí, zjevně jako když se dusí, pokud dýchají? Netrpí přece nedostatkem potravy. Příčina, kterou vyslovuje Diogenés, je ovšem prostoduchá. Tvrdí, že na vzduchu do sebe ryby vtahují příliš mnoho vzduchu, a proto umírají, zatímco ve vodě tak činí uměřeně.

A 32 = Theofrastos, Historia plantarum III, 1, 4 (po Anaxagorás A 117 /1)

verze 12. 11. 2013

Diogenés [se domnívá, že rostliny se rodí] ze shnilé vody, obsahující nějakou směs země [a vzduchu].

A 33 = Alexandros, Quaest. II, 23 (II, 73, 11 Bruns)